

Hyvät opettajat ja oppilaat

Huomenaamulla siniristiliput saloissa kertovat valtakunnallisesta juhlapäivästä. Suomi juhlii 90-vuotista itsenäisyyspäiväänsä. Näin juhluvuoden kunniaksi olemme me, sotaveteraanit, saaneet puheenvuoron koulun itsenäisyyspäivän juhlassa.

Kun vanha sotaveteraani näin joutuu muistelijan paikalle, tulevat ensimmäisinä mieleen kovat taistelut ja tuhannet kaatuneet ja invalidit, jotka itsenäisyyden saavuttamiseksi ja sitten säilyttämiseksi vaadittiin.

Patkuihin syksyyn ollut erittäin tilaisuuksien, joissa annettiin tulevan itsenäisyyden juhlat,

Presidentin iltoissa

Tottakai itsenäisyys on myös iloisen juhlan aihe. Ilman itsenäisyyttä ei meillä olisi tätä n.s. hyvinvointivaltiota kaikkine etuineen ja mukavuuksineen, ei itsemääräämisoikeutta, ei omia lakejamme, ei sananvapautta j.n.e. Kun niistä kovista päivistä, joihin veteraanien muistelukset ehkä liiankin usein palaavat, on jo kulunut sukupolvien ajat, itsenäisyys tuntuu ikään kuin itsestään selvältä, kun muuta ei muisteta.

Sodat ja vallankumoukset muuttavat rajoja ja vaikuttavat kansojen kohtaloihin. 1.maailmansota ja Venäjän vallankumoukset vapauttivat Suomen keisarinvallasta ja venäläistytymisestä ja tekivät mahdolliseksi itsenäisyysjulistuksen antamisen 90 vuotta sitten.

Vallankumouksen huumassa ja sekasorrossa vapaussota venäläisen vallankumouksellisen sotaväen karkoittamiseksi muuttui suurelta osin kapinaksi ja kansalaissodaksi, joka vaati arviolta yli 35000 uhria, Liedostakin 72. Kansa eli kauan kahtia jakaantuneena, vasta 1930-luvulla mielet tasaantuivat. Sota, erityisesti veljessota, on ankarin asia, joka kansakuntaa saattaa kohdata.

Itsenäisyys ei ole itsestään selvyys, on oltava valmiit puolustamaan sitä kaikin käytettävissä olevin keinoin. Tähän mennessä saavutettua itsenäisyyttä on jouduttu vielä puolustamaan kolmessa sodassa.

Vuosien 1939-1945 välisenä aikana käydyissä sodissa melkein jokaisen teidän isoisänne tai isoisänne isä on ollut mukana, kuten mekin, jotka olemme tulleet kertomaan mitä itsenäisyyden säilyttäminen nuoruudessamme vaati. Armeijan kampeissa monet meistä viettivät yhtämittaan runsaat 5 vuotta. Nuorimmat lähtivät sotaan saman ikäisinä kuin te pojat, jotka olette lukion kahdella ylimmällä luokalla. Itsekin olin 24-vuotias sodan päättyessä ja oli jo tehnyt yli 5 vuotta kestäneen sotareissun. Suomi tarvitsi silloin poikansa. *Monilla kouluklassilla isänmaa oli silloin taistelijan maa*

Suomi tarvitsi myös tyttöjensä. Vapaaehtoisten naisten, lottien, usein nuorten neitosten osuus erilaisissa toimissa sotatoimialueella oli huomattavan suuri.

2
Pötkkensänsä valonheittejä - kappaleen koulukokous
kotat Helsinkiin ympäristöön - 44
pötkkensänsänsä

Aseita heillä ei ollut, mutta töitä riitti esim. muonittajina, kenttäsairaaloissa, toimistoissa, puhelinkeskus- ja radiolottina, ilmavalvojina j.n.e., ehkä vaikeimpina tehtävinä kaatuneitten kunnostajina kotipitäjiinsä lähettämistä varten. Heitä oli näissä tehtävissä jatkuvasti n. 12000-13000, vapauttaen vastaavan määrän miehiä. Lottia kaatui n. 300. *Kotiväestön lottat*

Liikenne - 38, 40, 42, 44 ja 46. joulukuuta

Elokuussa 1939 kuultiin uskomaton uutinen, kun aikaisemmin keskenään vihamieliset diktaattorit, Venäjän Josif Stalin ja Saksan Adolf Hitler, solmivat hyökkäämättömyyssopimuksen. Tähän liittyi salainen lisäsopimus, jonka mukaan Viro, Latvia ja Liettua sekä vielä Suomikin kuuluvat Neuvostoliiton etupiiriin ja Puola jaetaan. Näin Neuvostoliitto saisi edellisessä sodassa menettämänsä alueet ja Saksa vapaat kädet sotiin Länsi-Euroopassa. Saksan hyökättyä 1.päivänä syyskuuta Puolaan, Englanti ja Ranska julistivat sille sodan. Näin alkoi 2.maailmansota.

Stalinin mielestä suomalaiset ovat kovapäistä kansaa, kun eivät ymmärrä yhteistä turvallisuutta ja päätti ajaa moukarilla järkeä koviin kalloihimme. Puna-armeija hyökkäsi kaikkialla rajojemme yli marraskuun 30.päivän aamuna ja sen lentokoneet pommittivat useita paikkakuntia. Talvisota alkoi. Kaikkien ihmeeksi sota ei ratkennutkaan pieneen, viikon-parin kahakkaan ja voitonparaatiin punalippujen hulmutessa Helsingin katuvarsilla, kuten oli suunniteltu.

Sota käytiin puutteellisin varustein, tykistöllä oli ammuksia vain erittäin tärkeisiin maaleihin, panssareita vastaan oli polttopulloja eli Molotovin cocktaileja ja kasapanoksia, pst-tykkejä vain muutama ja ilmatorjuntaa tuskin ollenkaan. Talvi oli tavallista kylmempi, -30 ja sitä enemmänkin oli melko yleistä ja lunta oli runsaasti.

*Kesä -
halko
koulun
kalkutena*

T-järvi
*Suomen -
salmi*
Laatokan pohjoispuolella Itä-Suomen korpimaisemissa pärjättiin paremmin, saatiin huomattavia voittojakin. Suomalaisten hiihtotaito ratkaisi paljon, kun pystyttiin liikkumaan teitten ulkopuolellakin. *Lietolaiset taistelivat kannaksella*

12.12. 1939

Summan ja Vuoksen pohj. puol. T-Kannas

Sodan ratkaisutaistelut käytiin Karjalan kannaksella, kun puna-armeija 12.-13. helmikuuta 1940 lopulta puhkaisi n.s. Mannerheim-linjan Summan kylän paikkeilla.

K 3

Suomi kävi kunniakkaan, 105 päivää katkeran taistelun moninkertaista ylivoimaansa vastaan syntyi ainutlaatuinen yksimielisyys taistelun välttämättömyydestä, n.s. talvisodan henki. Rauha tehtiin 13.3. vasta, kun koko maan menettäminen oli lähellä, ammustilanne kestämaton ja äärimmäisen väsymisen partaalla olevat joukot olivat kulumassa loppuun. *Länsimaat ulkona?*

Itsenäisyys säilyi, mutta sen lunnaina menetettiin n. 23000 kaatunutta ja kaksinkolminverroin haavoittui. Lietolaisia kaatui 19. Karjalasta oli luovuttava ja Hanko vuokrattava tukikohdaksi. 430000 luovutettujen alueitten asukasta joutui jättämään kotinsa.

K 4

K 5

Talvisotaa seurasi n. 15 kk:n n.s. välirauhan aika, jolloin maailmansota jatkui ja ^{kysymys} sotatila Suomessa. Neuvostoliitto halusi ratkaista Suomen kysymyksen lopullisesti ja painosti erilaisilla vaatimuksilla ja uhkauksilla. Jännitys sodanuhkan takia oli kesällä -40 korkealla, ainakin meillä, jotka palvelimme itärajan läheisyydessä.

Hitlerin idän sotaretken lähestyessä Suomi sai kuitenkin tukea Saksan taholta ja armeijan varustusta ja koulutusta voitiin oleellisesti kohentaa. Varusmiesten palvelusaikakin piteni puolestatoista vuodesta kahteen vuoteen.

Juhannuksen alla 1941 diktaattorien hyökkäämättömyys murtui, kun Saksa hyökkäsi Neuvostoliittoon. Hitler luotti Keski-Euroopassa menestyneeseen salamasotaan ja päätti ehtiä ensin. Samalla alkoi meillä Jatkosodan nimellä tunnettu sotien vaihe, joka kesti sitten yli kolme vuotta ja oli seuraus Talvisodasta, Emme olisi voineet välttyä taisteluista kahden suurvallan välissä, ne olisi käyty Suomen maaperällä, olihan maassa jo tuhansia saksalaisia. ^{Itämeren ja merialueilla} Suomi halusi myös palauttaa Talvisodassa menetetyt alueet.

Joukkomme etenivät Suomenlahden, Laatokan, Äänisen ja Seesjärven suurten vesien välisille kannaksille ja sieltä sitten pohjoiseen. Tämä etenemisvaihe kesti osiltaan lähes joulukuun puoliväliin paikkeille ja oli tavattoman raskas sekä fyysisesti että henkisesti, usein melkein tiettömässä maastossa, hevonen korvaamattomana kaverina. ^{Puolust} Aikaisen talven paikoin yli 40 asteen pakkasissa ja vihollisen taistellessa sitkeästi, tuli tappioita. Englantikin, joka edellisenä vuonna tarjosi apua, julisti Itsenäisyyspäivänämme Suomelle sodan.

12.35.4. / V. 33. Tal. K.

Seuranneen, n.s. Asemasodan aikana olivat sotatoimet vähäisempiä, jäätiin suunnilleen niihin asemiin, jonne eteneminen oli pysähtynyt ja asuttiin korsuissa eli maan alle rakennetuissa asumuksissa ja vartiopalvelus oli ympärivuorokautista yllätysten välttämiseksi. ^{Lomat. Kenttäposti}

K 7
K 8
K 9
K 10

Suureen ylivoimaansa luottaen Neuvostoliitto päätti 9.päivänä kesäkuuta 1944 murtaa Suomen vastarinnan, samaan aikaan liittoutuneitten maihinnousun Ranskaan ollessa käynnissä. Raju isku Karjalan kannaksella, Valkeasaarella, johti 10 päivässä Viipuriin. Valtavalla tykistön ja panssarien iskuilla, jota ilmavoimat avustivat, puna-armeija yritti läpimurtoa Talissa, Ihantalassa, Vuosalmella ja Viipurinlahdella. Tykistömme keskitetty tuli, jopa 200 tykkiä ampuu samaan maaliin, uudet saksalaiset panssarintorjunta-aseet ja syöksypommittajat pysäyttivät kuitenkin uhkaavan vyöryn. ^{Laatokan pohj. puskellaan vihollinen pysäytettiin ja Ilomantsissa ryssät joutuivat suureen määrään ol. saartoosiin.} Kannaksen tilanteen takia Itä-Karjala oli jätettävä. Neuvostoliitto kuitenkin epäonnistui Suomen nujertamisessa. Presidentti Rytin sopimus saksalaisten kanssa aseavun saamiseksi oli ratkaiseva.

Suomalaisten sotatoimet päättyivät aselevon mukaisesti 4.syyskuuta, ryssien päivää myöhemmin. Väli-rauhassa 19.syyskuuta rajaksi tuli vuoden 40 raja, lisäksi Petsamo luovutettiin. Hangon asemasta oli vuokrattava Porkkalan alue, tykinkantaman päässä Helsingin keskustasta.

Talvisodan summa ja jatkosodan Tali-Thantala liitolaisen koivunmatkat

K11

K12

Väli-rauhan ehtojen mukaisesti saksalaiset, entiset aseveljet, piti ajaa maasta. Tätä ehtoa täytettäessä syntyi Neuvostoliiton vaatimuksesta Lapin sota/Lappi hävitettiin tässä sodassa perusteellisesti ja tuli lisää kaatuneita ja haavoittuneita. 27.p:nä huhtikuuta 1945 sotatoimet vihdoinkin päättyivät Kilpisjärvellä. Tätä päättymispäivää muistaen on Kansallisen Veteraanipäivän ajankohta asetettu.

Nuoret pöytä

Talvisodan summa ja jatkosodan Tali-Thantala liitolaisen koivunmatkat

Kotirintaman työt olivat jääneet naisten, lasten ja vanhusten tehtäviksi, eikä silloin esim. maataloudessa ollut traktoreita ja puimureita. Hevonen ja polkupyörä olivat tärkeimmät kulkuvälineet. Kaikesta oli puutetta, aina ruokaa ja vaatetta myöten. Ylipäällikkö Mannerheimin kiitokset Suomen äideille ja samalla koko kotirintamalle voitte nähdä hänen päiväkäskyssään, joka on ripustettu Liedonkin kirkon erääseen pilariin.

Itsenäisyydestämme olemme maksaneet kovan hinnan: sodissa kaatui tai kuoli yli 90000 suomalaista, haavoittui n.200000, joista neljännes jäi invalideiksi. Liedon sankarihaudoissa lepää 76 aseveljeämme, kymmenkunta jollain muulla hautausmaalla. Kotinsa joutui jättämään n.430000. Tuhannet kodit jäivät kaipaamaan omaistaan ja sotaorvot isäänsä. Sotien ankarat koettelemukset kestettiin äärimmäisin ponnistuksin. Maatamme ei koskaan valloitettu. Säästyimme miehittäjän mielivallalta, jolloin tappiot olisivat olleet paljon suuremmat, Stalinhan oli suunnitellut suuria siirtoja Siperiaan.

Asutimme vielä siirtoväen ja maksoimme suuret sotakorvaukset maamme valloitusta yrittäneelle hyökkääjälle.

Me sotaveteraanit olemme katoava luonnonvara -keski-ikä jo yli 85 vuotta, nuorimmatkin täyttäneet 80. Jäljellä on vielä n. 50000 miestä ja naisia n. 25000. 10000 invalidia muistuttavat niistä veljistämme, joitten uhraukset edelleen jatkuvat. Pieni tammenlehti takinkäänteessä on merkki, josta sotaveteraanin voi tunnistaa. Meitä on Liedossa veteraaniyhdistyksissä miehiä 89 ja naisia ²⁶19 ja vajaat 40 yhdistykseen kuulumattomia elikkä vajaat puolitoista sataa yhteensä.

Voimme sisimmässämme olla hyvillämme siitä, että aikanaan olimme , kukin parhaan kykymme mukaan, turvaamassa isänmaamme itsenäisyyttä. Se oli meidän ikäpolvemme velvollisuus. Uhrin ansiosta Suomen lippu liehuu.